

1944, [október 13.]¹ Banská Bystrica. — Zpráva politického poradcu čs. vládného delegáta F. Uhlířa ministrovi dr. J. Stránskému o postavení národných socialistov na Slovensku, zaslaná rádiotelegraficky do Londýna.

O 101311/44

Přeďte ihned min. dr. Stránskému:

Čs. národní socialisté nemají zastoupení ve slovenských polit. organizacích. Dr. Josko, Ursínyho švagr, je v SNR za svou osobu, ne jako zástupce strany.

Zemský výbor strany funguje.

Dne 6. září žádalo zem. předsednictvo strany, aby naši byli přibráni do klubu soc. stran a později do jednotné soc. strany. Dne 8. září odpověděl jim poslanec Šmidke jménem strany kom. i soc. dem. [Cituji]² doslovně: „Nereflektuje na slučenie so stranou nár. soc. Slučenie strany kom. a soc. dem. má svoje ideové základy v Marx. svet. názore, kdežto Váš návrh nedáva podklad pre úspešnú prácu budúcej jednotnej strany. Podľa našich vedomostí, strana nár. soc. spojila sa s Hlinkovou stranou. Dnes neexistuje a v budúcnosti i podľa pokynov Dr. Beneša znovu utvorená na Slovensku byť nemá.“³ K tomu sděluji, že strana nikdy s Hlinkovci nesplynula, že Dr. Lukáč a Dr. Juráš, kteří podepsali Žilinskou dohodu, zem. vedením ze strany byli vyloučeni.

Proti nám se stále používalo domnělých pokynů p. presidenta o likvidaci strany. Ani druhá strana na Slovensku, strana dem. s námi zatím přímo nespolečupracuje přes vysvětlení, které poslal p. president.⁴ SNR bylo mi sděleno, že se zastoupení nár. soc. dáti nemůže. Hovořil jsem o situaci s členy a funkcionáři strany, Slováci a Čechy, a doporučil jsem za této situace:

1. Netříštit se a vyčkat, až se vykrytalizují politické poměry.
2. Pomáhat ze všech sil v boji a podporovat ty, kdož hájí čs. jednotu, [ústavnost a demokracii.
3. V komunistické straně, do níž na sjednocovacím sjezdu vstoupila sociálně demokratická strana, vidět politického partnera, ale plně vzít na vědomí odmítnutí,⁵ kterého se národním socialistům dostalo odpovědi posl. Šmidkeho.

Naši trvají na systému 3 politických stran, při čemž dle jejich názoru patříme do pol. středu, jehož programem je nedělitelná republika, státní i národní jednota, plně svobody občanské, zůstávají důsledně věrni programu Masaryk—Beneš.

Všeobecně se cítí, že se na Slovensku nevystačí s dvěma stranami. Cítí to i příslušníci strany dem. i mnozí soc. dem., kteří byli na sjezdu sjednoceni v kom. stranu. Proto doporučil jsem našim neroztříštit se a zatím vyčkat, až se situace vyjasní. Momentálně se nedá nic dělat.⁶

¹ Predloha, ktorú sme použili, je rukopisom označená ako „Zpráva z 19. 10. 1944“. Pod týmto nadpisom je však rukopisom uvedené pôvodné číslo rádiogramu — O 101311/44, ktoré považujeme pre datovanie za rozhodujúce. Taktiež odpis v slovenskom znení je datovaný 13. 10. 1944 (SÚA Praha, b S 40-3, zprávy od Otu, fotokópia).

² V dokumente chybné „chtějí“.

³ Vid' dokument č. 574 z 20. 1. 1945.

⁴ Vid' dokument č. 318 z 20. 9. 1944.

⁵ Časť textu v hranatej zátvorke v predlohe chýba. Doplňili sme ju podľa slovenského znenia, na ktoré sme upozornili v pozn. 1.

⁶ K problematike politických strán na Slovensku porov. Uhlířovo hodnotenie v dokumente č. 562, oddiel 38.

674 Jiné nesmírně důležité politické věci, jak je vidím, se mohou sdělit jen osobně. Bylo by v zájmu celostátním, kdybych Vás mohl informovat a přiletět. Vrátil bych se ihned zpět.

Depešuj stanici Oto.

Informuj p. presidenta i pol. přátele.

Uhlíř.

AÚD KSČ Praha. Fond 38, a. j. 209/54—55. Odpis záznamu dešifrované došlejší depeše. Strojopisný přepis. — „Cesta ke Květnu“, dok. 86, Praha 1965.

423

1944, október 13. Banská Bystrica. — Zápisnica z 13. zasadnutia Slovenskej národnej rady. Program: sľub nových členov SNR, prevzatie velenia 1. čs. armády gen. R. Viestom, určenie gen. J. Goliana za zástupcu veliteľa 1. čs. armády, vyhlásenie SNR o armáde, návrh organizačného štatútu SNR, návrhy nariadení SNR o povereníkoch a zástupcoch povereníkov SNR, o zmocnení povereníka pre financie urobiť finančné opatrenie v Národnej banke, spôsob overovania zápisníc zo zasadnutí SNR.

1, 2. Predseda p. Šmidke zahajuje 13. zasadnutie Slovenskej národnej rady a prikračuje k 2. bodu programu, tj. čítaniu zápisnice z 12. zasadnutia SNR. Pán Dr. Lettrich podáva návrh, aby od čítania zápisnice bolo upustené a jej uhodnotením poverení pp. Dr. Josko a Mazúr. Prítomní tento návrh prijali.

3. a) Na to nasledoval sľub novo povolaných členov Slovenskej národnej rady; text sľubu prečítal p. dr. Vaščka a sľub do rúk predsedu p. Šmidkeho zložili títo páni: divízny generál Rudolf Viest, architekt Zeman, kapitán Dr. Anton Rašla.

b) Predseda p. Šmidke potom vyhlásil: „Prezident republiky so súhlasom SNR menoval hlavným veliteľom I. československej armády na Slovensku pána divízneho generála Rudolfa Viesta, ktorého v tejto funkcii srdečne pozdravujem a prajem mu mnoho zdaru k jeho ťažkej úlohe. Menovite, aby I. československú armádu doviedol pod svojím velením ku konečnému víťazstvu spolu s hrdinnou Červenou armádou (potlesk).

Ďakujem pánu brigádnemu generálovi Jánovi Golianovi, že v najťažších chvíľach úspešne viedol našu armádu a umožnil tak, aby sa mohla pripraviť na konečný oslobodzovací boj. Jeho práca v podzemí značne prispela k 29. augustu a k tomu, že dnes môžeme žiť, pracovať na oslobodenej pôde a bojovať za oslobodenie Československej republiky.

Súčasne Slovenská národná rada určuje, po dohode s veliteľom I. československej armády, generála Goliana za zástupcu veliteľa I. československej armády (potlesk).“

c) Pán Dr. Lettrich na to prečítal vyhlásenie Slovenskej národnej rady o armáde (viď prílohu 1). Na dotaz pána predsedu p. Šmidkeho prítomní prijali jednohlasne túto rezolúciu.

4. O ďalšom bode programu a to o organizačnom štatúte Slovenskej národnej